

Üçüncü üniversitedeki felsefe eğitiminin son döneminde bitirme tezini yazıp vermiş sonucu bekliyordum. Bu bölümde alışılmış olduğu üzere sonucun gelmesi gecikti. Geçtiğimiz Cuma günü sonucu öğrendim: Almanya üniversitelerindeki not sistemine göre 2 (ya da 80) alarak geçmiştim ve üniversite bitmişti. Frankfurt'taki Goethe Üniversitesi'nde büyük bir yan bölüm almadan ana bölümü okuyamazsınız. Yan bölüm etnolojiyi sekiz zorunlu ders alarak daha önce bitirmiştım.

Felsefeden hoşlanmadım diyebilirim, buna felsefi düşünme tarzından hoşlanmadım demek daha doğru olur. Politik, sosyolojik ve doğa bilimlerinin düşünme tarzları bana daha yakın geliyor. Bunların hepsi birbiriyle ilgili ama felsefe ağırlıklı bir düşünceden hoşlanmıyorum diyebilirim. Bu nedenle bir yıl öncesine kadar "başladım, bu kadar da geldim, bitireyim" diye düşünüyordum ve gerisi de beni ilgilendirmiyordu.

Almanya üniversitelerinde dersler sürekli yenilenir. Öğrencisi çok az olan bir dersle, doğa bilimleri yöntemiyle felsefeyle karşılaştım. Bir hoşuma gitti, sormayın. Bitirme tezini de bu alanda yazacaktım. Aslında bu bölüme "uygulamalı felsefe" de denilebilir. Teoriyi mevcut bilgiler temelinde kurarsınız, uygularsınız, sonuç farklıysa buna göre teoriyi düzeltir yeniden uygularsınız. Bu alanda felsefe ve sosyoloji iç içedir. Sonucu dikkate almayan bir teori olamaz ya da ancak spekülasyon olur. Sonuç beklenildiği gibi çıkmadıysa teorinin düzeltilmesi gerekir. Bu düzeltmede "filanca usta şöyle demişti"nin önemi yoktur. Fizik tarihinin en büyük beyni sayılan ve teorileri yıllarca geçerliliğini koruyan Newton'un dünyayı açıklama anlayışı bile 20. yüzyılda yerini görelilik teorisi ve parçacık mekaniğine bıraktığına göre; sosyoloji, politik bilim ve felsefede benzeri neden olmasın?

Atletizmin ve genel olarak sporun, özellikle takım halinde yapılanlarının uygulamalı felsefeyle yakın ilişkisini öğrenirken hayretler içinde kalmıştım. Bitirme tezimin konusu da iki futbol takımı örneğinden hareketle "rakip sosyal akıllar" idi.

Bu alana devam etmek istiyorum. Gerçi bu yarı yılda yüksek lisans için başvuru süresi bitmiş yani bir yarı yıl beklemem gerekecek ama hiç sorun değil. Bu arada yapmam gereken başka şeyler var, onları tamamlarım ya da önemli adımlar atarım diyeyim.

Bu son üniversite eğitimine şöyle bir baktığımda özellikle etnolojide çok şey öğrendiğimi görebiliyorum. Etnoloji tarihinde Engels'in ilk etnologlar arasında sayıldığını ve "Ailenin Devletin ve Özel Mülkiyetin Kökeni" kitabının bilimsel olmak özelliğini çoktan kaybettiğini öğrenecektim. Engels kitaptaki tezlerini yine ilk etnologlardan sayılan Morgan'dan almış ve bunları genelleştirmişti. Bu genelleştirme doğru değildi çünkü sonraki yıllarda başka alanlarda eski toplumlar üzerinde yapılan araştırmalar farklı sonuçlar vermişti. Mesela devletin ortaya çıkması hiç de Engels'in savunduğu gibi değildi, bu konuda tek değil farklı örnekler vardı. Bir topluluktaki üretici güçlerin artı ürün elde edebilecek kadar gelişmesi, toplumun sınıflara ayrışmasını ve devletin ortaya çıkmasını getirmiyordu. Bazı topluluklarda bu ayrışma bilinçli olarak engellenebiliyordu. Her yıl büyük bir festival yapılır ve o yıl topluluğun en fazla birikim sağlayabilmiş kişileri toplum yararına fazla harcama yaparak bu birikimlerini eritirlerdi. Daha sonraki araştırmalarda bulunan bu özelliğin Engels tarafından bilinmesi mümkün değildi. Garip olan Marksistlerin yıllar sonrasında bile hala bu kitaba "kutsal kitap" muamelesi yapması, eğitim çalışmalarında kullanıp kendilerinin ve başkalarının yanlış şeyler öğrenmesine neden olmasıydı.

Benzer örneği Doğanın Diyalektiği kitabında da görmek mümkündür. Yıllar önce bu kitabı ilk kez okuduğumda hayal kırıklığı yaşamıştım. Doğa bilimleri alanında üniversite eğitimi görmüş olan bir kişi için bu kitap şöhretinin oldukça gerisinde bir özelliğe sahipti. Sonraki yıllarda Einstein'ın bu kitap konusundaki değerlendirmesini okuyacaktım.

Engels'in ölümünden sonra Bernstein kitabı ortaya çıkarır ve basılması konusunda tereddüt yaşar. Einstein'a fikrini sorar. Einstein da "Yazar tarihsel bir kişilik olmasaydı basılmasının derdim çünkü bu kitapta fiziğin tarihi ve bugünkü sorunları hakkında kayda değer bir şey yoktur" cevabını verir.

Temel konularda yanlış şeyler öğrenmeye bu kadar hevesli olan insanların daha sonra büyük çaresizliğe düşmesi kaçınılmazdır. Bunun son örneğini sınıf ve sınıf mücadelesi konusunda yaşıyoruz. Sınıfların varlığını ve sınıf mücadelesini kabul etmenin marksist olmakla ilgisi yoktur. Lenin bu konuda açık konuşur. Toplumun sınıflara ayrıldığı ve aralarındaki mücadele Marksizmden önce de kabul edilirdi. Marksizmin ayırıcı özelliği işçi sınıfının toplumu değiştirecek başlıca güç olması, bu gücün mücadelesinin zorunlu olarak proletarya diktatörlüğüne yol açması ve daha sonrasındır.

20. yüzyılın deneyleri ışığında işçi sınıfının böyle bir tarihsel rolü bulunmadığını, gerçekleşmiş devrimlerde de bu sınıfın başat rol oynamadığını savunuyorsanız, marksist değilsiniz demektir.

Sınıfların ve sınıf mücadelesinin varlığını kabul etmeniz bu gerçeği değiştirmez.

Kapitalizme karşı olmak ya da anti kapitalist olmak için işçi sınıfının toplumu değiştirebilecek esas güç olduğunu kabul etmeniz şart değildir. İşçi sınıfı bu güçlerden sadece bir tanesidir. **Gel eceğe Dönüř** kitabında 20. yüzyılın yaşanmış devrimler örneklerinden hareketle küçük üreticiliğin toplumun değişmesindeki büyük rolünü ve anti kapitalist potansiyelini açıklamışım.

Altı ay kadar üniversite yok, bu arada ilgilendiğim bir-iki konunun dersine dinleyici olarak girebilirim ama başka konularda yapılması gerekenler bulunuyor.

Fırsat bulabilirsem Çin konusunda yoğun okumak istiyorum. Sosyalizmi yapamayan ama kapitalizm konusunda son derece iyi olan bir komünist partisi... Müthiř bir örnek...

Hedefe ulaşınca artık o hedef geride kalmalıdır, yenilerini düşünmek gerekir...